

Konferencia az emberi jogokról

Az emberi jogok a demokráciamozgalomban húsz évvel ezelőtt – az emberi jogok ma

A Magyar Helsinki Bizottság, Az Emberi Jogok Nemzetközi Helsinki Szövetsége és a Nyílt Társadalom Archívum (OSA) nemzetközi konferenciája 2005. november 21-22-én délelőtt 9 órától.

Húsz évvel ezelőtt, 1985 októberében került sor az **1975-ös Helsinki megállapodást** követő utókonferenciák egyikére, a **Budapesti Kulturális Fórumra**. A szovjet blokk országainak kormányai a Fórumon való részvételükkel azt akarták demonstrálni, hogy a szocialista országok maradéktalanul teljesítik a Helsinki Záróokmány ajánlásait, támogatják a kultúrát, tiszteletben tartják az alkotók szabadságát, és elősegítik az információk szabad áramlását. Az amerikai Helsinki Watch (a Helsinki Jogőr), az 1983-ban megalakult Nemzetközi Helsinki Szövetség – összefogva a magyarországi demokratikus ellenzékkel – a hivatalos Fórum megnyitásával egy időben **Alternatív Kulturális Fórumot** rendezett, amelynek résztvevői, külföldi és hazai írók, emberi jogi aktivisták a kultúrát gúzsba kötő cenzúráról, bebörtönzött és száműzetésbe kényszerített alkotókról, a kisebbségi kultúrák elnyomásáról beszéltek. A hatóságok megakadályozták, hogy az összejövetelre a hónapokkal korábban kibérelt konferenciateremben kerüljön sor, a vendégek mégis összegyűltek az első este **Eörsi István**, a következő két estén **Jeles András** és **Kiss Anikó** lakásán. Az előadók között ott volt az azóta elhunyt **Susan Sontag** és **Danilo Kiš**, továbbá olyan nemzetközi híró írók, esszéisták, mint **Hans-Magnus Enzensberger**, **Amosz Oz**, **Pavel Kohout**, **Timothy Garton Ash**, **Jiří Grusa**. A magyar irodalmat **Mészöly Miklós**, **Csurka István**, **Konrád György** képviselte, **Krassó György** az 1956-os forradalomról, **Tamás Gáspár Miklós** az erdélyi helyzetről, **Bence György** a cenzúráról beszélt. A magánlakásba szorított, a hazai sajtóban elhallgatott konferenciának sokkal nagyobb volt a nemzetközi visszhangja, mint az ünnepélyes külsőségek között zajló hivatalos fórumnak.

A huszadik évforduló alkalmából megrendezett konferencia azzal foglalkozik, hogyan vált Helsinki után az emberi jogok ügye az elnyomó rendszerek ellen, a demokráciáért folytatott harc legfontosabb jelszavává, hogyan vált a nemzetközi politika fontos témájává, és milyen szerepet játszottak a kelet-közép-európai ellenzéki mozgalmak a szovjet világrendszer szétesésében. De szóba kerül, mi történt az emberi jogok ügyével a kommunista rendszerek bukása után. Hogyan áll az emberi jogok ügye ma, szerte a világban, amikor néhány évvel a hidegháború lezárulta után új háború kezdődött a terrorizmus ellen? És hogyan Európa keleti felében, ahol a tekintélyelvű gondolkodás túlélte a tekintélyelvű rendszert, sőt a terror elleni háború jogkorlátozó intézkedéseiben önmaga igazolását vélte felfedezni?

A konferencia azt vizsgálja, milyen szerepet játszott az emberi jogok eszméje és jelszava a nyolcvanas évek demokráciát követelő mozgalmában, a rendszerváltás előkészítésében, és milyen szerepet játszik ma.

A konferencia néhány külföldi előadója:

Václav Havel

Jurij Orlov, a Moszkvai Helsinki Csoport (1976) megalapítója

Karl von Schwarzenberg, a Nemzetközi Helsinki Szövetség első elnöke

Jeri Laber az amerikai Helsinki Watch (Helsinki Jogőr) alapító igazgatója

Konstanty Gebert, a varsói Gazeta Wyborcza publicistája

Jonathan F. Fanton, az amerikai MacArthur Alapítvány elnöke

Jiri Grusa író, a bécsi Diplomataakadémia igazgatója

Szergej Kovaljov, Oroszország volt emberi jogi biztosa

A konferencia keretében Kőszeg Ferenc mutatja be **Mink András: Alperes: az állam. A Magyar Helsinki Bizottság története** című könyvét.

Mink András vérbeli történészként mindenekelőtt a Nyílt Társadalom Archívumban őrzött dokumentumok és a Magyar Helsinki Bizottság irattári anyagai alapján írta meg a harminc, húsz vagy tíz éves történetet. Könyve nem hivatalos „cégtörténet”, hanem dokumentumkötet. A könyv második, jelenkori része, az utolsó tíz év története egyúttal körkép a jogaitól leginkább megfosztott csoportok, a cigányok, a menekültek, a fogva tartottak helyzetéről.

Budapesten tartja éves közgyűlését az **Emberi Jogok Nemzetközi Helsinki Szövetsége** (International Helsinki Federation for Human Rights, IHF). A szövetség 1983-ban alakult, titkársága Bécsben működik. Feladata, hogy összehangolja az EBESZ országokban működő Helsinki bizottságok működését. E bizottságok kormánytól független civil szervezetek, amelyeknek célja, hogy nyomon kövessék és elősegítsék az 1975-ös Helsinki konferencia Záróokmányában és más, nemzetközi emberi jogi dokumentumokban meghatározott elvek érvényesülését. (További információ: www.ihf-hr.org)

A Nemzetközi Helsinki Szövetség minden évben az **Elismerés Díjával** tünteti ki azt a jogvédőt, aki munkájával kiemelkedő erőfeszítéseket tett az emberi jogok, a jogállami normák érvényesüléséért. Ebben az évben a díjat **Jevgenyij Zsovtsisz** kapta meg. A kitüntetés átadására a közgyűlésen kerül sor november 18-án.

J. Zsovtsisz 1955-ben született Kazahsztánban. 1977-ben mérnöki oklevelet szerzett, a természeti erőforrások komplex hasznosításának területén végzett kutatásai alapján nyerte el a kandidátusi fokozatot. 1990-től az ellenzéki Kazah Szociáldemokrata Párt szervező tanácsának tagja volt, 1992-től a Független Szakszervezeti Központ alelnöke. 1993-ban megalapította, és 2003-ig vezette Az Emberi Jogok és a Joguralom Nemzetközi Irodáját. Több mint száz írása jelent meg a demokratikus átalakulás és a gazdasági rendszerváltás problémáiról, az emberi jogok kazahsztáni helyzetéről. „Munkássága – írja a díj odaítéléséről szóló okirat indokolása – hozzájárult ahhoz, hogy a nemzetközi közösség megértse, a közöny Kazahsztán, a közöny Közép-Ázsia sorsa iránt a helsinki egyezményben részes államok összességének integritását veszélyezteti.”

Részletes tájékoztató a Magyar Helsinki Bizottság honlapján olvasható.